

**Biblioteksplan
för
Falkenbergs kommun
2016-2018**

Antagen av Kultur- och fritidsnämnden 2016-03-22

Bakgrund

Sedan 1996 har Sverige haft en bibliotekslag. I den senaste versionen sägs bland annat:

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. (SFS 2013:801).

Biblioteksplanen för Falkenbergs kommun bygger framför allt på fyra dokument: de övergripande mål för kommunens verksamhet som antagits av Kommunfullmäktige, Bibliotekslagen (SFS 2013:801), samt Unescos folkbiblioteksmanifest, senast reviderat 1994, och Unescos skolbiblioteksmanifest antaget 1999.

Eftersom biblioteken i Falkenberg dels är en väsentlig verksamhet i det lokala samhället, dels samtidigt ingår i ett världsomspännande nätverk av bibliotek behövs denna spännvidd på de tankar som ska styra en biblioteksplan. Alla världens bibliotek har givits ett gemensamt uppdrag av Unesco att garantera människor fri och obegränsad tillgång till information och kunskap i de format de behöver och efterfrågar samtidigt som de ska styras utifrån de lokala förutsättningarna och behoven.

Biblioteksverksamhet i Falkenberg

Inför framtagandet av en biblioteksplan för Falkenbergs kommun har det bland annat gjorts en omfattande inventering av all biblioteksverksamhet som bedrivs inom kommunens gränser, oavsett huvudman. Dessutom har det gjorts en inventering av olika verksamheter som tangerar biblioteksverksamhet men som bedrivs inom andra verksamheter eller utifrån andra premisser, exempelvis viss föreningsverksamhet eller verksamhet inom områden som bevarande och dokumentation (exempelvis arkiv, museer och näringsliv).

Vid en jämförelse med länet och riket får idag Falkenbergs kommuns invånare en mycket effektiv verksamhet för de pengar som satsas. Enligt senast tillgängliga statistik sammanställd av Svensk Biblioteksforening från 2014 finns en del jämförtal för folkbiblioteksverksamheten:

	Falkenberg	Halland	Riket
Utlån/inv.	9,14	9,14	6,47
Barnbokslån/barn 0–14 år	24,14	14,51	13,97
Böcker/inv.	3,32	3,43	3,36
Anställda/1000 inv.	0,419	0,520	0,484
Total driftskostnad/inv. i kr	356	439	421

Biblioteken och medborgarna

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden. De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet. Medborgarnas egna deltagande i utvecklingen av demokratin är beroende av en fullgod utbildning samt en fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information. (Unesco)

Genom att biblioteken ges resurserna i framtiden för att vara ett centrum i samhällsdebatten och den demokratiska processen kan biblioteken vara med och bidra till att deltagandet i de allmänna valen ökar. Genom bibliotekens goda geografiska fördelning över kommunen bidrar de till en ökad närvaro av samhällsdebatt i lokalsamhället och ger invånarna större möjligheter till delaktighet och inkludering. Målet ska vara att biblioteken hålls öppna som vallokaler, under minst ordinarie öppettider.

Eftersom det finns ett samband mellan nyttjande av biblioteken och avstånd från hemmet till biblioteken ska målet vara att 98 % av kommunens invånare inte ska ha mer än fem minuters transport (till fots, på cykel eller i bil) till sitt lokala bibliotek och att 70 % ska ha mindre än en kilometer till sitt lokala bibliotek. (2014 låg kommunen på 97,3 % resp. 68,2 %.)

Användarnas behov, vetgirighet, nyfikenhet och intressen ska kunna påverka bibliotekens innehåll och utbud. Särskilt ska detta gälla för barn och unga så att de i biblioteken kan finna en trygg, inspirerande, neutral och kostnadsfri samtals- och mötesplats.

För att biblioteken ska kunna fullgöra sina uppdrag gentemot alla ska bibliotekens lokaler vara anpassade så att det inte finns några hinder för utnyttjandet. Likaså ska bibliotekens medier finnas i ett sådant urval och med sådana tekniska lösningar att alla ska kunna ta del av dem oavsett ålder, medicinska skäl, utbildningsnivå eller andra orsaker.

Biblioteken i Falkenberg har ett ansvar att erbjuda information och kunskap i folkhälsofrågor i dess vidaste bemärkelse och att bidra till en god folkhälsa i Falkenberg, genom goda upplevelser och intryck samt kunskap om individernas ansvar. Biblioteken ska inte bara tillhandahålla goda kulturupplevelser för den enskilda individen utan också ge möjlighet till fördjupade faktakunskaper.

Bibliotekens verksamhet

Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar. (Unesco)

Biblioteket ska erbjuda en neutral, kostnadsfri och funktionell mötes- och samtalsplats för alla människor i samhället, där det finns möjlighet för biblioteket och andra aktörer att ha olika typer av aktiviteter. Biblioteket ska vara väl synligt i samhället och en naturlig samarbetspartner för olika verksamheter i kommunen.

Även de personer som inte själva kan ta sig till biblioteket ska kunna ta del av servicen och utbudet. Hur man får detta bestäms av behov och önskemål hos den enskilda personen. Både digitala tjänster, samarbete med andra organisationer och hembesök kan komma ifråga.

Bibliotekens huvudansvar är att främja spridningen av det skrivna ordet oavsett genre eller tekniskt format. Därför är det av vikt att biblioteken i kommunen ges resurser att kunna erbjuda ett utbud av olika medier för att kunna uppfylla sitt ansvar: böcker oavsett genre eller format, dagstidningar, tidskrifter, elektroniska resurser m.m. Särskilt ska detta beaktas i tider av krympande ekonomiska resurser för hushållen. Utbudet ska präglas av kvalitet, allsidighet och aktualitet. Bibliotekens huvudansvar blir därmed även ett läsfrämjande uppdrag. Det moderna samhället ställer allt högre krav på förmågan att på egen hand ta in och bearbeta skriven

information vilket måste mötas av möjligheter till egen läsning utifrån egna förutsättningar och intressen. Därmed har biblioteken en avgörande roll i arbetet att främja läsinläring och läsförståelse och ska ha resurser att utföra detta uppdrag med särskild uppmärksamhet riktad mot behoven hos barn och unga.

Biblioteken i Falkenberg ska bidra till en utvecklad informationskompetens och underlätta allas utnyttjande av informationsteknologi, samt förbättra kunskaperna om dess användning. Till detta skall biblioteken tilldelas tillräckliga resurser för att kunna ge de personer som har behov därav möjlighet att utnyttja anpassade resurser på biblioteken samt för att kunna vägleda och utbilda de som har dessa behov.

De lokaler där biblioteksverksamhet erbjuds ska vara tydliga samlingspunkter för kommunens invånare och erbjuda en verksamhet som är anpassad till det lokala samhällets behov. Därför är visionen att kommunens samtliga filialer ska kunna erbjuda meröppet.

Bibliotekens medarbetare

Bibliotekarien skall aktivt fungera som förmedlare av bibliotekets resurser. Grundutbildning och fortbildning för bibliotekarier är en förutsättning för en fullgod kvalitet på bibliotekets tjänster. (Unesco)

I rekryteringen av ny personal ska behoven för hela biblioteksverksamheten och även angränsande områden beaktas. Det ska krävas en relevant grundutbildning för en tjänst i Falkenberg men därutöver ska andra kompetenser och kunskaper ses som meriterande. För att anställd personal fortlöpande ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter och utveckla verksamheten i enlighet med kommunens mål och en förändrad omvärld, krävs att det kontinuerligt satsas på personalens kompetensutveckling både när det gäller teknik och innehåll.

Bibliotekens medarbetare ska genom sin kompetens och erfarenhet bistå bibliotekens användare att få en översikt i det stora utbud som finns tillgängligt. Personalens uppgifter att ge vägledning och förmedling är av särskild betydelse för de grupper som saknar ekonomiska eller andra möjligheter att själva anskaffa eller finna efterfrågade medier.

Medarbetarna ska säkerställa allas tillgång till information, främja integration och bekämpa diskriminering, respektera människors privatliv och skydda personuppgifter, vara neutrala och inta en opartisk hållning när det gäller inköp av media.

Bibliotekens medarbetare och biblioteken som organisation har ett ansvar för att såväl användare som icke-användare blir medvetna om bibliotekens utbud och service. Genom marknadsföring, aktivt deltagande i olika fora, nyhetsbrev samt en aktuell hemsida, som bjuder in till medverkan, ska alla som så önskar hållas underrättade och kunna delta i utvecklingen av biblioteken genom en dialog om utbud och service. Ett särskilt ansvar gäller de grupper som idag är underrepresenterade bland bibliotekens användare.

Alla biblioteksbesökare har rätt att kräva en hög professionalitet av personalen på biblioteken och att offentlighets- och sekretesslagen följs i de delar som rör biblioteksverksamhet.

Biblioteken som institutioner för tillväxt och hållbar utveckling

Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället. (Unesco)

Biblioteken i Falkenberg ska vara den viktigaste bildningsinstitutionen i kommunen. Biblioteken och deras personal ska stå fast vid principerna om den intellektuella friheten, den obegränsade rätten till information och kunskap samt den fria åsiktsbildningen vars grund är yttrandefrihet. Detta ska bland annat ske genom att biblioteken interagerar med såväl användare som icke-användare för att få kunskap om vilka behov som finns och hur detta ska återspeglas i samlingarna.

För att säkerställa att den allmänna kunskaps- och utbildningsnivån i kommunen höjs ska biblioteken inköpa efterfrågad kurslitteratur så att fler kommuninnevånare kan fullfölja högre studier, möjliggöra fler fjärrlån samt säkerställa en hög nivå i inköpen så att alla kommunens invånare utifrån egna förutsättningar och intressen ges möjlighet att genom hela sitt liv fortsätta utvecklas, samt fördjupa och aktualisera sina kunskaper. Genom en biblioteksverksamhet på en hög nivå ställer kommunen ett kraftfullt redskap till invånarnas förfogande så att de ska kunna fortsätta växa genom kulturupplevelser, kunskap och bildning.

Folkbibliotekets huvuduppgifter är att verka för läskunnighet, information, utbildning och kultur bland annat genom att tillhandahålla erforderliga informationstjänster för det lokala näringslivet, för organisationerna och för olika intressegrupper. (Unesco)

För att stärka företagsklimatet ska biblioteken i Falkenberg ges nödvändiga resurser för att kunna ge en god service till företag i kommunen. Genom ett utbud av relevanta databaser, litteratur, tidningar och tidskrifter ska små och medelstora företag stödjas och särskilt start av nya företag uppmärksammas. Genom att samverka med nätverk på olika nivåer ska biblioteken vara en naturlig samarbetspartner för näringslivet i Falkenberg.

För att befrämja en socialt hållbar utveckling i kommunen ska biblioteken genom sin verksamhet och sitt utbud främja integrationen, inspirera till individuell och gemensam utveckling, höja kunskaps- och bildningsnivån samt vara en aktiv institution i processen att höja utbildningsnivån. För detta ska biblioteken säkerställas resurser för att kunna erbjuda ett brett utbud av media på de nivåer som krävs utifrån låntagarnas och kommunens behov.

Skolbibliotek i Falkenberg

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och tankar som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt ansvar som medborgare. (Unesco)

I skolagen (SFS 2010:800) fastslås i 2 kap. att

36 § *Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.*

Definition

Med skolbibliotek avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. (Prop. 2009/10:165, s. 284)

För att samtliga barn och elever i Falkenbergs kommun ska få en likvärdig skolbiblioteks-service definieras den enligt följande:

Alla elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå skolans mål.

Skolbiblioteken i Falkenbergs kommun ska vara en integrerad del i undervisningen för att de uppsatta målen för skolans verksamhet ska nås. Detta kräver att skolbiblioteken har stadigvarande resurser för att kontinuerligt kunna utvecklas och anpassas till nya förutsättningar. Den personal som arbetar med skolbiblioteken ska integreras i det arbete som skolans övriga personal utför så att de tillsammans kan skapa den bästa miljön för elevernas utveckling.

Skolbibliotekets uppdrag ska vara en del av skolans verksamhet, vilket förutsätter ett nära samarbete med pedagoger och skolledning i det dagliga arbetet. Det förutsätter också att det fysiska rummet inte begränsar biblioteket till en viss plats och vissa tider.

Skolbiblioteket måste bli en naturlig del i elevers digitala vardag; med det digitala rummet kan även analoga resurser bli mer tillgängliga och använda.

Ett skolbibliotek i Falkenbergs kommun:

- är en gemensam och ordnad resurs av medier och information som finns till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande
- stimulerar elevernas intresse för läsning och litteratur samt tillgodoser deras behov av material för utbildningen
- har ett mediebestånd som motsvarar skolans storlek, elevunderlag och inriktning och som gör skolbiblioteket till ett pedagogiskt forum för alla ämnen
- har tillgång till mångsidig och aktuell mediasamling i både tryckt och digital form
- har ett medieutbud som utgör en pedagogisk resurs i undervisningen och fungerar som stöd för den enskilde elevens lärande

Förutsättningar

Varje skola i kommunen ska ha ett bibliotek med tillgång till information, kunskap och upplevelser, där det ska finnas goda förutsättningar för elevernas inspiration, lärande och språkutveckling men även social och kulturell utveckling. Med bibliotek avses här inte en boksamling i största allmänhet utan ett bibliotek vars medier är inköpta och används utifrån medvetna urvalskriterier som är anpassade till den enskilda skolans förutsättningar, samt både personalens och elevernas behov.

Förutom att skolbiblioteken ska ge personalen och eleverna redskap, inspiration och andra förutsättningar för läsning är skolbibliotekens uppgift att stödja pedagogernas arbete med källkritik och övergripande träning att hantera olika media.

Skolbiblioteken är en väsentlig del i utbildningsväsendet och en viktig del av de lokala, regionala och nationella biblioteks nätverken. En grundläggande förutsättning för detta är att de sköts på ett professionellt sätt med, eller under handledning av, biblioteksutbildad personal som ges resurser för att bedriva en adekvat verksamhet.

Organisation

För att skolbiblioteksverksamheten i Falkenberg ska kunna fungera i ett större sammanhang tillsammans med folkbiblioteken behöver samarbetsformerna mellan berörda förvaltningar regleras, bland annat avseende vem som ansvarar för olika biblioteksverksamheter i Falkenberg. I de fall enskilda skolor använder sig av folkbibliotekens resurser ska samarbetet regleras på skol- respektive biblioteksnivå avseende nyttjande, kostnader med mera.

Personal

Skolbiblioteken i Falkenberg ska ledas av fackutbildad bibliotekspersonal som ska ha fördjupade kunskaper i litteraturförmedling, informationshantering och pedagogik. Fortbildning av personalen ska i möjligaste mån samordnas med övriga bibliotek i Falkenberg.

Ledning och drift

Tydliga mål, prioriteringar och verksamhetsområden ska formuleras i det dokument som styr verksamheten. Eftersom alla barn och elever i kommunen har rätt till en likvärdig skolbiblioteksservice ska de olika skolornas kostnader för skolbiblioteksverksamheten redovisas på ett enhetligt sätt.

För att säkerställa att de tilldelade medlen används till rätt saker och för att inköpt material ska kunna användas på ett effektivt och ekonomiskt sätt ska alla skolbibliotek i Falkenberg datoriseras i ett gemensamt system. Genom att införa ett bibliotekssystem får man även ett redskap att följa upp användandet av inköpta media samt ett underlag för de fortsatta inköpen till skolorna.

Läsfrämjande i skolan

Verksamheten ”Läsfrämjande i skolan” ger alla kommunala F5-skolor möjlighet att utifrån sina egna förutsättningar och behov välja på vilket sätt de anslagna resurserna används, år för år. Därför kan för dessa resurser inte sättas upp övergripande mål för hur de ska användas. Efter varje läsår ska det redovisas hur medlen utnyttjats. ”Läsfrämjande i skolan” bör byggas ut till att omfatta samtliga elever på de kommunala skolornas årskurser F9.

Förskolor och dagbarnvårdare

Alla förskolor och dagbarnvårdare i kommunen ska ges service av antingen sitt lokalbibliotek eller det mobila biblioteket. Servicen ska vara anpassad till och ha ett utbud som motsvarar barnens intressen och kunskaper samt personalens behov av material för det dagliga arbetet och professionell utveckling. Eftersom det är ett förvaltningsövergripande intresse att förskoleverksamheten ges en god biblioteksservice ska resurser för detta anslås av både kultur- och fritidsförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen.